

Veel nuljarigen vandaag

Nederlandse mannen worden nu gemiddeld ruim 78 en vrouwen 82.

► Baby's van nu worden honderd jaar of ouder, zegt een Amerikaanse demograaf.

► Maar Nederlanders worden al lang niet meer het oudst. Door roken of euthanasie?

DOOR JOKE MAT ROTTERDAM. Nog even en het is heel normaal om een eeuw lang te leven. Meer dan de helft van de baby's die nu worden geboren in geïndustrialiseerde landen, wordt ouder dan honderd, voorspelde de Amerikaanse demograaf James Vaupel vorige maand in het gezaghebbende medische tijdschrift *The Lancet*.

Maar zal zijn voorspelling ook uitkomen voor Nederlandse baby's? Hoewel Nederlanders best oud worden, scoorde Nederland de afgelopen decennia internationaal gezien matig op het punt van levensverwachting. In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw gingen we nog aan kop. Sindsdien is Nederland afgezakt naar de dertigste plaats. Nederlandse mannen worden nu gemiddeld ruim 78, vrouwen ruim 82. Europees gezien is Nederland een middenmoter. Zweden en Frankrijk, maar ook Japan, Zweden en Australiërs leven 1 tot 3 jaar langer.

Hoe komt dat? Over die vraag, de raadselachtige verschillen in de levensverwachting per land, zullen internationale wetenschappers zich morgen buigen op de dies van de Leyden Academy on Vitality and Aging, een vorig jaar opgericht medisch kenniscentrum.

Zijn we ingehaald omdat andere landen nu beter doen wat Nederland al lang goed deed, volgens de wet van

de remmende voorsprong? „Dat is vast een beetje waar”, zegt Johan Mackenbach, hoogleraar maatschappelijke gezondheidszorg aan het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam. Maar het is niet het hele verhaal. „Nederland is wel erg ver teruggeval- len. En andere landen, zoals Noorwegen en Zweden, houden het veel langer vol aan de top.”

Kan het te maken hebben met immigratie? „Nee”, zegt Mackenbach. „Immigranten uit bijvoorbeeld Turkije en Marokko hebben geen sterk verhoogde sterfte ten opzichte van autochtonen. Marokkanen hebben zelfs een lagere sterfte.”

Begin jaren tachtig ging er in Nederland iets mis. De levensverwachting van 80-plussers steeg niet meer en begon zelfs te dalen.

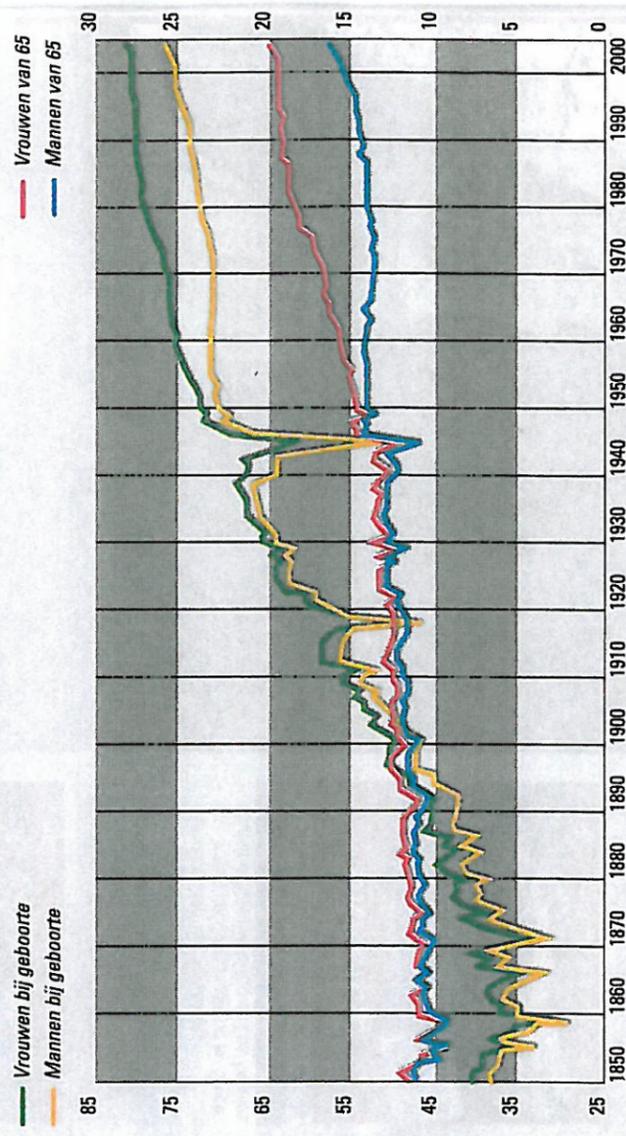
Hetzelfde deed zich voor bij bijvoorbeeld Amerikanen, Denen en Noorse mannen, maar niet bij Noorse vrouwen en in Engeland, Frankrijk en Japan, bleek in 2005 uit een profiel-schrift van demograaf en epidemio- loog Fanny Janssen. Rookgedrag verklaart veel, zegt Mackenbach. Amerikaanse vrouwen zijn vroeg gaan roken, mogelijk onder invloed van Hollywoodsterren. Daardoor overleden vanaf de jaren tachtig relatief veel Amerikaanse vrouwen.

Nederland en Denemarken gingen later roken. Dat in die twee landen toch meer vrouwen doodgaan aan de gevolgen van roken dan elders, wijt Mackenbach aan het zwakke antitabaksbeleid. „De overheid in Nederland en Denemarken is daar altijd terughoudend in geweest wegens de ideologie van de vrije keuze.”

Roken verklaart veel, maar niet alles. Een bekend buitenlands vooroordeel is dat de legale euthanasie in Nederland oude mensen verryogt de

De gestegen levensverwachting in Nederland in de periode 1850-2004

Levensverwachting bij geboorte en op leeftijd 65

NRC 101108/YS/bron: NIDI

dood injaagt. Speelt dat een rol?

Nee, zegt Fanny Janssen, universitair docent demografie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Euthanasie komt te weinig voor om de levensverwachting van de hele bevolking te beïnvloeden.

In 2001 bijvoorbeeld, ging aan 44 procent van de Nederlandse sterfgevallen een medische beslissing vooraf. Daarvan betrof slechts

2,6 procent euthanasie. 20 procent was een beslissing om niet verder te behandelen en nog eens 20 procent was pijnbestrijding met mogelijk levensverkortend effect. Janssen: „Het effect van alle medische beslissingen rond het levenseinde op de levensverwachting was in de jaren negentig minder dan één week.”

Japanse vrouwen breken nu de records: zij worden gemiddeld 86. En

dat terwijl Japan in de jaren vijftig nog een levensverwachting had van 62. Hoe kan dat?

Een theorie van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) en de Leyden Academy is dat het verschil tussen Nederland en Japan te maken heeft met de manier waarop de samenleving voor haar ouderen zorgt.

„Om voort te leven hebben de oud-

Boete TROS van 270.000 euro voor Bibaboerderij

Door JOEP DOHMEN

ROTTERDAM. De TROS moet een boete van 270.000 euro betalen voor het uitzenden van de kinderserie *Bibaboerderij*. Het gaat om de hoogste boete die het Commissariaat voor de Media ooit heeft opgelegd.

Volgens de toezichtouder is de televisieserie, die sinds vorig jaar werd uitgezonden, illegaal gesponsord door Schuitema BV, het moederbedrijf van supermarktketen C1000. De Mediawet verbiedt het sponsoren van kinderprogramma's.

Bovendien heeft de TROS meegewerkt aan een „vooropgezet plan” om een commercieel concept in de markt te zetten. Daarmee heeft de publieke omroep zich schuldig gemaakt aan het genereren van winst door Schuitema, aldus het Commissariaat. Ook dat is een overtreding van de Mediawet.

„We vinden dit een grove overtreding”, zegt commissaris Madeleine de Cock Buning, belast met programma-toezicht en handhaving. „Een verzwarende factor is dat het om kinderen gaat. Een kwetsbare groep.” De

TROS gaat in beroep tegen het besluit van het Commissariaat.

Uit onderzoek van deze krant bleek afgelopen zomer dat Bibaboerderij een 'reclameverhiksel' is van Schuitema. De serie (130 afleveringen) kostte 4 miljoen euro en werd nagenoeg compleet betaald door Schuitema. In de supermarkten is tegelijk een reeks Bibaboerderijproducten te koop.

De TROS betaalde minder dan 2 ton voor de serie. Dat zijn enkele procenten van de productiekosten. De omroep heeft de serie in juni van buis gehaald, na overleg met het daartoe gelijk bestuur van de Publieke Omroep.

De TROS zond Bibaboerderij uit in de zendtijd van *Z@ppelin*, het kinderprogramma van de publieke omroep. De Bibaboerderij keert niet terug, als het oordeel van het Commissariaat in stand blijft, zegt TROS-directeur Peter Kuipers. „Maar we maken bezwaar en gaan daarna zonodig naar de bestuursrechter. We zijn het niet eens met het oordeel. De Mediawet is niet duidelijk op dit punt.”

Ophef over 'voeden' van kroongetuige in grote liquidatiezaak

Door JAN MEEUS

AMSTERDAM. Het is onduidelijk wie kroongetuige Peter la S. informatie heeft gegeven over de plek van de moord op Kees Houtman. Dat bleek gisteren bij de voorzetting van de Passage-zaak, het onderzoek naar liquidaties in de Amsterdamse onderwereld. De kroongetuige heeft verklaard dat hij betrokken is geweest bij de moord op hasj- en vastgoedhandelaar Houtman, in november 2005. Hij zou „dekkingsvuur” hebben gegeven aan hoofdverdachte Jesse R. Uit de verhoren van Peter la S. bleek echter dat hij informatie heeft gekregen over de omstandigheden die de politie aantrof bij het huis waar Houtman werd doodgeschoten. Dat is ongebruikelijk en onwenselijk. Als getuige informatie van derden krijgen over het slachtoffer wordt het oncontroleerbaar wat de getuige uit eigen wetenschap kan verklaren. Advocaten van andere verdachten veroecenden dat Peter la S. is „gevoed”. Daarmee zou de kroongetuige eerder verklaringen kunnen corrigeren die niet sporen met de aangetroffen omstandigheden. Officier van justitie Betty Wind verklaarde eerder dat zij degene moest zijn geweest die de informatie heeft verstrekt. Op die conclusie kwam zij gisteren terug.

Aantal eerstejaars gestegen tot 50.000

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM. Het aantal eerstejaars dat zich heeft ingeschreven voor een studie aan een Nederlandse universiteit is dit jaar sterk gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. Vergelijken met 2008 ligt het aantal nieuwe inschrijvingen tussen de 11 en 12 procent hoger. In totaal verwelkomen de universiteiten ruim 50.000 nieuwe studenten, die instrummen vanuit het voortgezet onderwijs of het hoger beroepsonderwijs. Dit blijkt uit cijfers die universiteitsvereniging VSNU gisteren bekend maakte. Afgelopen zomer meldden de diverse instellingen voor hoger onderwijs al dat het aantal eerstejaarsinschrijvingen sterk was toegenomen. Belangrijkste oorzaak is, volgens de VSNU, het feit dat studenten nu de zekerheid van een studie vertiezen boven reizen of de arbeidsmarkt.

Journalisten breken met bestuur NIW

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM. Een groep van vijf Joodse journalisten heeft gisteren het vertrouwen opgezegd in het bestuur van het *Nieuw Israelietisch Weekblad* (NIW). Frits Barend, Salomon Bouman, Bernard Hammeburg, Hans Knoop en Max van Weezel bemiddel-den in een conflict tussen de ontslagen hoofdredacteur Paul Damsen en het bestuur. Zij vinden dat het NIW-bestuur „onvoldoende redenen” had om het jaarcontract van Damsen niet te verlengen. Ook is het vijf-tal bezorgd over de onafhankelijkheid waarmee de redactie van het oudste opinieweekblad van Nederland haar werk kan doen. Jules van Hessen, voorzitter van het NIW-bestuur vindt het vervelend dat een „club gerenommeerde journalisten” zulke zware conclusies trekt.

Lees meer over het proces op nrc.nl/ondenwereld

LTO: bedrijven met Q-koorts niet groeien

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM. Bedrijven met geiten en schapen die besmet zijn met Q-koorts mogen een jaar niet uitbreiden. Besmette dieren moeten worden geruimd. Die maatregelen wil de brancheorganisatie voor landbouw LTO zichzelf opleggen om de Q-koorts in te dammen. Het zogenaamde Plan van Aanpak heeft steun van veel melkschapen- en melkgeitenhouders, zegt LTO in een brief aan de Tweede Kamer. Morgen praat de Kamer over maatregelen tegen de Q-koorts. De verwachting is dat uit tankmelkonderzoek, een nieuwe testmethode, zal blijken dat een kwart van de bedrijven besmet is. Het

utrecht-memorabilia

Het Utrechts Archief houdt dit jaar voor het eerst een verkoop. Op zaterdag 28 november doet het archief prenten, affiches, reproducties, boeken en foto's in de verkoop. De prijzen variëren van een euro tot tientjes.

Het Utrechts Archief beheert 19 kilometer archieven. Lees meer over de collectie op www.hetutrechtsarchief.nl

Top-30 van landen qua levensverwachting

1) Macau	84,36
2) Andorra	82,51
3) Japan	82,12
4) Singapore	81,98
5) San Marino	81,97
6) Hongkong	81,96
7) Australië	81,63
8) Canada	81,23
9) Frankrijk	80,98
10) Zweden	80,86
11) Zwitserland	80,85
12) Guernsey	80,77
13) Israël	80,73
14) IJsland	80,67
15) Anguilla	80,65
16) Kaaiman-eilanden	80,44
17) Bermuda	80,43
18) Nieuw-Zeeland	80,36
19) Italië	80,20
20) Gibraltar	80,19
21) Monaco	80,09
22) Liechtenstein	80,06
23) Spanje	80,05
24) Noorwegen	79,95
25) Jersey	79,75
26) Griekenland	79,66
27) Oostenrijk	79,50
28) Faroe-eilanden	79,44
29) Malta	79,44
30) Nederland	79,40

Bron: CIA Factbook

ste ouden zorg nodig en *goesting*, zijn in het bestaan”, zegt arts-epidemioloog Luc Bonneux van het NIDI, van Vlaamse origine. „Goesting wordt gevoed door het netwerk rond en het respect voor bejaarden.”

Volgens Bonneux en internist Rudi Westendorp, directeur van de Leyden Academy, is een cruciaal verschil tussen Nederland en Japan dat in Nederland relatief hoge percentages 65-

de mensen beter te maken.

Dit hangt samen, denkt hij, met een sterke groei van de uitgaven van de gezondheidszorg, ingezet door LFP-minister Bomhoff in het kabinet Balkenende-I. Doordat er meer geld kwam, was er minder noodzaak ouden allerlei behandelingen te onthouden. Werk dat dan zo?

„Ik denk het wel”, zegt Mackenbach. „Dat kun je zien aan richtlijnen voor behandelingen. Aan bijvoorbeeld het voorschrijven van cholesterolverlagers zat een leeftijdsgrens. In

▶ Een buitenlands vooroordeel is dat euthanasie ons vroeg de dood injaagt ◀

de jaren 80 en 90, toen de Nederlandse gezondheidszorg strak budgetteerd was, was het heel gebruikelijk die boven een bepaalde leeftijd niet meer voor te schrijven.”

Zou het ook zo kunnen zijn dat Nederlandse artsen in die periode ouden mensen eerder dood lieten gaan dan hun buitenlandse collega's?

„Ik denk dat het Nederlandse beleid rond levensende goed is, en het naar eer en geweten gebeurt”, zegt Mackenbach. „Tegelijk zou het kunnen dat bij sommige besluiten toch de beschikbaarheid van financiële middelen bewust of onbewust een rol speelde. Maar dat is speculatie.”

▶ Bekijk de top-224 van landen qua levensverwachting (nr. 224: Swaziland met 31,88 jaar) in het CIA World Factbook en een demografische wereldkaart via nrcnext.nl/links

worden 100 jaar

Waarom andere volken langer leven

plussers alleen wonen (van de vrouwen zelfs 47 procent) of in verpleeg- en verzorgingshuizen (9 procent van de mannen en vrouwen samen). Japanse ouderen zijn nog veel vaker omringd door hun familie.

Westendorp heeft vier jaar op een intensive care gewerkt. Hij weet hoe veel geld en inspanning het kost mensen 24 uur per dag te verzorgen. „Een leefweek duurt 168 uur. Daar passen 4 werkweken in. Als je iemand in een verpleeghuis opneemt, laad je dus vier werkweken op je, per week. Als je je dat realiseert, kun je je voorstellen dat we karige zorg leveren.”

Maar wat is het alternatief? Moeten mensen nog langer thuis blijven wonen, ten koste van mantelzorgers die nu al vaak overbelast zijn?

„Ik denk dat daar alle argumenten voor zijn”, zegt Westendorp. „We hebben veel verpleeghuisbedden, vergeleken bij het buitenland, maar dat helpt dus niet. De zorg is karig en gemeten naar sterftecijfers presteert het systeem slecht. Wie weet moeten we terug naar de jaren 30, 40, 50 wat betreft het nemen van verantwoordelijkheid voor ouderen.”

Mackenbach is niet overtuigd van het verband tussen sterfte en verblijf in instellingen. „Daarvoor moet je aanmerkelijk maken dat de oversterfte zich voordoet onder mensen die in instellingen wonen.” Dat onderzoek is nog niet gedaan.

De levensverwachting van Nederlandse ouderen stijgt sinds 2002 weer. De reden is actiever medisch beleid, weet Mackenbach door onderzoek van zijn groep. Zo nam het aantal ziekenhuisopnames van ouderen na 2002 toe, terwijl er geen aanvrijzingen zijn dat ze zieker werden. Het aantal niet-behandelbeslissingen bij ouderen nam af. Er wordt, zegt Mackenbach, meer moeite gedaan om ou-

